

Samrådshandling förslag till

Bildande av naturreservatet Junebäckens källor (Vattenledningsområdet) i Jönköpings kommun

Beslut i kommunfullmäktige 20xx-xx-xx

Beslut

Kommunen förklarar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808, MB) området Junebäckens källor, som det avgränsas på bifogad karta (bilaga 1) och med de gränser som slutligen utmärks i fält, som naturreservat.

Syftet med naturreservatet är att:

- Bevara områdets källkärr och naturskogsartade miljöer i bergbranter med tillhörande hög biologisk mångfald.
- Bevara och återskapa biologisk mångfald i odlingslandskapet och kulturpräglade skogar samt stärka grön infrastruktur i kulturlandskapet.
- Tillgodose allmänhetens behov av friluftsliv, rekreation och motion samt utveckla möjligheterna att uppleva områdets natur och kulturvärden inom ramen för bevarande av naturvärdena.

Syftet ska uppnås genom att:

- Intern beståndsdynamik och naturliga processer i huvudsak får råda kompletterat med naturvårdande röjning.
- Restaurera och öppna upp marker med tidigare hävdhistorik i valda delar av området.
- Avveckla främmande trädslag och omvandla granplanteringar till ängsgranskog eller hävdade marker.
- Skapa förutsättningar för att ta emot besökare och informera allmänheten om områdets natur-, kultur- och friluftsvärden.
- Utföra lämpliga åtgärder för att främja allmänhetens möjlighet till friluftsliv, rekreation och naturupplevelser.

För att uppnå och tillgodose syftet med naturreservatet beslutar kommunen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ MB, att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet (se Naturreservatsföreskrifter).

Kommunen fastställer, i enlighet med 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., bifogad skötselplan (bilaga 2), för områdets långsiktiga vård.

Skäl enligt 7 kap. 5 § MB

Skyddet av Junebäckens källor som naturreservat är en del i arbetet att uppnå målen i Jönköpings kommuns styrdokument för naturvård, grönstruktur och friluftsliv.

Reservatsområdet är en bit av Vätterns västra förkastningsbrant och en sluttning med bergbranter och mellanliggande terrasser. De höga biologiska värdena är knutna till en stor areal äldre ekrika skogsbestånd, stora förekomster av lövskogsklädda källkärr och synnerligen artrika bergbranter med ädellövträd. Påtagligt i området är rörligt markvatten och att andelen källpåverkad mark är hög. Inför reservatsbildningen noterades 36 rödlistade arter i inventeringar. Träd- och brantmiljöer hyser bland annat blek kraterlav, trubbig räsvansmossa, ullticka samt taggsnäcka och strimgrynsnäcka. Överlag är fågellivet och fladdermusfaunan artrik tack vare en stor variation och mångfald av habitat. Områdets hävdade marker tillhör ett jordbrukslandskap med storgårdar väster om Jönköping.

Området är sedan länge ett etablerat besöksmål med Odensberg samt Åsendammen som ingår i riksintresse för kulturmiljövården F69 Jönköpings tätort. Naturen är tätortsnära och används för rekreation, lek och motion. Närheten till staden gör området attraktivt och värdefullt för friluftslivet.

Naturreservatsföreskrifter

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § mb om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Inom naturreservatet är det förbjudet att:

1. bedriva skogsbruk eller på annat sätt transportera ut hela eller delar av levande eller döda träd ur reservatet. Undantag gäller avverkning och uttransport vid naturvårdsinriktade åtgärder.
2. skada eller fälla levande eller döda träd eller buskar. Undantag gäller för nedtagande av träd eller buskar som riskerar säkerheten på frekvent använda stigar, inväxande grenar och buskar vid behov.
3. borra, spränga, schakta, dämna eller utföra annan mekanisk markbearbetning.
4. utföra grävnings- eller utfyllningsarbeten.
5. tippa eller anordna upplag av något slag förutom vid skötselinsatser.
6. dika eller dikesrensa förutom för vägunderhåll.
7. bedriva täkt av något slag.
8. utan kommunens tillstånd uppföra byggnad eller annan anläggning eller anordning.
9. utan kommunens tillstånd anlägga parkeringsplats, mark- eller luftledning, mast eller antenn.
10. anlägga väg.
11. utan kommunens tillstånd anlägga elljusspår, terrängspår, led, stig anpassad för cykling, bro, spång eller grillplats.
12. plantera in för området främmande arter.
13. använda kemiska bekämpningsmedel samt kalka eller gödsla mark, med undantag för naturgödsling av åkermark.
14. framföra motordrivet fordon förutom på befintliga vägar, samt vid uttransport av fäلت vilt med mindre fordon på fastmark.
15. utan kommunens tillstånd uppföra stängsel eller annan hägnad.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § mb om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt att tåla visst intrång

Ägare och innehavare av särskild rätt ska tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas:

1. utmärkning och skyltning av reservatet.
2. anläggning och allmänt underhåll av spår, leder och stigar, rastplatser, bänkar, spänger och bro, siktfremjande röjning och anslag om planerad skötselåtgärd, med flera åtgärder för att uppnå syftet med reservatet.
3. utförande av skötsel- och restaureringsåtgärder för att uppnå syfte och bevarandemål med reservatet, bland annat naturvårdande röjning och friställande av naturvårdsträd, borttagande och bekämpande av främmande arter samt restaurering av hävdade marker med slätter och/eller beteshävd med erforderlig stängsling.
4. åtgärder i syfte att restaurera och underhålla fornlämningar.
5. genomförande av undersökningar av djur-, svamp- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden, inklusive uppföljning av bevarandemål.
6. användande av motordrivna fordon vid naturvårdande skötsel samt för friluftslivet, under förutsättning att betydande markskador inte uppstår.
7. genomförande av åtgärder för att återställa hydrologin i utdikade sumpskogar, efter därtill kopplad hydrogeologisk undersökning.
8. underhåll av dammar samt avlägsnande av bottensediment och vattenvegetation i diken vid behov.

C. Ordningsföreskrifter enligt 7 kap. 30 § mb om rätten att färdas och vistas inom Naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet

Inom naturreservatet är det förbjudet att:

1. elda förutom på anvisade platser.
2. cykla annat än på allmänna vägar, anvisade stigar och aktivitetsyta.
3. tälta annat än på anvisad plats och max 1 dygn.
4. ställa upp husvagn eller husbil.
5. plocka eller samla in djur, mossor, lavar eller svampar, med undantag av ätliga bär och matsvamp för husbehov. Undantag gäller även för insamling av enstaka exemplar för artbestämning eller i undervisningssyfte.
6. medföra okopplade hundar.
7. rida förutom på allmänna vägar.
8. stadigvarande sätta upp tavla, skylt, inskrift, affisch eller därmed jämförlig anordning.
9. utan kommunens tillstånd bedriva lägerverksamhet.
10. utan kommunens tillstånd använda området för organiserade tävlings- eller övningsändamål eller motsvarande.

Ovanstående föreskrifter ska inte utgöra hinder för förvaltaren av naturreservatet att vidta de åtgärder som behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet och som anges i föreskrifter med stöd av 7 kap 6 § miljöbalken i detta beslut.

I zon för friluftsliv gäller undantag från förbud att anlägga friluftsanordningar.

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för anläggning och underhåll av anordningar som krävs för infrastruktur i samband med utbyggnad av närliggande exploateringsområden. Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för utbyggnad av höghastighetsjärnväg.

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för normalt underhåll av samhällets infrastruktur, befintliga vägar och ledningar samt master och mastområden inom eller i anslutning till reservatet. Till normalt underhåll räknas bland annat att flytta undan nedfallna träd och kapa grenar. Till normalt underhåll räknas även skötsel av dräneringsrör för avledning av överflödigt vatten. Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för underhåll av byggnader belägna inom eller nära reservatet.

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för brukande av åkermark inom eller intill naturreservatet, vilket innebär att träd och grenar som hänger ut får tas bort. Träd som bedöms ligga i riskzonen att falla ut över åker eller betesmark kan efter samråd med reservatsförvaltaren få tas ned och lämnas inom reservatet. Föreskrifterna ska inte heller hindra normalt underhåll av angränsande stängsel.

Upplysning

Kommunen vill erinra om att även andra lagar, förordningar och föreskrifter än reservats-föreskrifterna gäller eller kan komma att gälla för området.

Uppgifter om naturreservatet

Administrativa data

Namn	Junebäckens källor
Skyddsform	Naturreservat
Areal	202 hektar (ha)
Beslut om Natura 2000	Nej
Miljömål	Levande skogar, Ett rikt växt och djurliv, Myllrande våtmarker, En god bebyggd miljö, Ett rikt odlingslandskap
Län	Jönköping
Kommun	Jönköpings kommun
Socken	Sandseryd, Jönköping
Lägesbeskrivning	Sydväst om Jönköping
Fastigheter	Dylycke 1:1, Gräshagen 1:2, Gräshagen 2:1, Hedenstorp 1:13, Hedenstorp 1:14, Hedenstorp 1:15, Hedenstorp 1:17, Hedenstorp 1:22, Källorna 1:1, Mariebo 1:2, Mariebo 1:7, Mariebo 1:12, Mariebo 1:2,

	Mariebo 1:13, Mariebo 1:14, Mariebo 1:15, Mariebo 1:16, Mariebo 1:17, Mariebo 1:18, Mariebo 1:19, Mariebo 1:20, Mariebo 1:21, Mariebo 1:22, Mariebo 1:44, Mariebo 1:61, Mariebo 1:62, Mariebo 1:63, Mariebo 1:64, Mariebo 1:66, Tokarp 6:1, Tokarp 7:1, Tokarp 8:3, Tokarp 11:1, Åsen 1:2, Åsen 1:4, Åsen 1:12
Fastighetsägarkategori	Kommun, Staten (Trafikverket), Enskild
Gräns	Enligt beslutskarta, bilaga 1. Gränsen är ej inmätt av Lantmäteriet.
Förvaltare	Jönköpings kommun

Beskrivning av området

Reservatsområdet är en sluttning med ett flertal branter och mellanliggande terrasser. Tydligast är bergbranter i östra delen. Tvärs sluttningen, i väst-östlig riktning, rinner flera bäckar, bitvis genom små raviner och smärre sprickdalar. Påtagligt i området är rörligt markvatten och att andelen källpåverkad mark är hög.

Området ingår i Vätterns västra förkastningsbrant som är en gammal tektonisk gräns med förskiffringar och myolitzoner. Berg går i dagen och i östra branten förekommer lodytor med skiffer. Jorden består av en mosaik av olika ursprung. Den innehåller finkorniga moräner samt glaciallera och i västra delen en hel del isälvsediment med sand.

De högsta naturvärdena är knutna till den stora arealen äldre ekrika skogsbestånd, ängsgranskog samt lövskogsklädda källkärr, källflöden och synnerligen artrika brantskogar. Merparten av områdets hotade arter lever i brantskogar, exempelvis svamparna prakttagging *Steccherinum robustius*, almrostöra *Hymenochaeta ulmicola*, mossan trubbig räsvansmossa *Thamnobryum neckeroides* samt lavarna klosterlav *Biatoridium monasteriense* och blek kraterlav *Gyalecta flotonii*. Fynd i snäckfaunan är taggsnäcka *Acanthinula aculeata* samt strimgrynsnäcka *Vertigo substriata* och punktsnäcka *Punctum pygmaeum* som indikerar god skoglig kontinuitet. I odlingslandskapet växer slättergubbe *Arnica montana* och den marklevande laven småfruktigt blågryn *Gregorella humida*.

Karaktärsarter i naturreservatet är kärlväxten skärmstarr *Carex remota*, som är signalart för källflöden i skog. Olika arter praktmossa *Plagiomnium medium* och *Pseudobryum cinclidoides* och gul hårgräsmossa *Cirriphyllum crassinervium* visar på ostörd hydrologi i olika kärrtyper. Fynd av dvärgsnigel *Arion intermedius* och snäckarter ger källkärren högt skyddsvärde som habitat för molluskfaunan.

En gång i tiden var merparten av markerna ett öppet odlingslandskap. Ängs- och beteshävdan upphörde i reservatsområdet allteftersom på 1900-talet. Det som då var våtslätteräng är idag alkärr. En del av odlingslandskapets arter lever kvar och då huvudsakligen i den västra höglänta delen, som ingår i en grön

infrastruktur i ett jordbrukslandskap med storgårdar väster om Jönköping. Jordbruks- och odlingsmark i området är utarrenderat för fortsatt brukad hävd och naturområdet även för jakt.

Kulturhistoriskt intressant är det gamla vattenverket Åsenverket vid Åsendammen som tillsammans med Junebäcken har en nära koppling till staden Jönköping. Vattenledningsparken med Åsendammen ingår i riksintresse för kulturmiljövården F96, Jönköpings tätort. Åsenverket är ett gott exempel på en tidigkommunal teknisk anläggning. Själva parken Vattenledningsparken och tillsyningsmannens stuga omfattas inte av naturreservatet.

Junebäckens källor (Vattenledningsområdet) är ett välanvänt friluftsområde och sedan länge etablerat besöksmål. Det är värdefullt kanske framförallt för dess närhet till staden men också genom dess variation topografiskt och med olika naturmiljöer. Många föreningar har sin verksamhet i området och flera skolskogar finns. Naturen är tätortsnära med kvartersnära skog. Överlag kan funktionen beskrivas vara ett strövområde för allmänheten och en plats för friluftsliv.

Bakgrund

Förslag till reservatsbildning har tagits fram i samband med en exploatering i Hedenstorp östra. En skötselplan finns för Vattenledningsområdet sedan 2008.

Området har funnits med som förslag att utreda med avseende på reservatsbildning sedan 2004 i kommunens Grönstrukturplan och i efterföljande Naturvårdsprogram.

Ett förslag till nytt namn är Junebäckens källor. En anledning är den sammanblandning som snarlika namn orsakar, vilket har hänt för Vattenledningsparken och Vattenledningsområdet. Junebäcken är ett litet vattendrag som genom tiderna har haft stor betydelse för Jönköpings stad. Källor med utströmmande grundvatten och rörligt markvatten skapar värdefulla och karakteristiska naturtyper i naturreservatet.

Området har varit med i naturvårdsplaneringen sedan 1980. Då avgränsades två betesmarker på fastigheten Åsen. Betesmarkerna var beskrivna ha lövträd och ett nyligen upphört bete. Genom en politisk motion iordningställde kommunen området till en naturpark med invigning 1984.

Bedömning

Skyddet av Junebäckens källor som naturreservat ingår i arbetet att uppnå målen i Jönköpings kommuns styrdokument för naturvård, grönstruktur och friluftsliv. Därmed arbetar kommunen med genomförande av de av riksdagen beslutade miljömålen. Reservatsbildning av Junebäckens källor bidrar till att miljömålen Levande skogar, Ett rikt växt och djurliv, Ett rikt odlingslandskap och En god bebyggd miljö kan uppfyllas.

Naturreservatsbildning av Junebäckens källor prioriteras i enlighet med den strategi som finns för skogsområden för långsiktigt skydd (*2020:04 Strategi för formellt skydd av skog i Jönköpings län. 2020, Länsstyrelsen i Jönköpings län och Skogsstyrelsen*) och för restaurering av naturtyper i kulturlandskapet finns reservatsområdet inom Länsstyrelsens avgränsning av värde trakt för gräsmarker (*WebbGIS för grön infrastruktur, Länsstyrelsen i Jönköpings län*).

Skogarna inom reservatsområdet har ett flertal prioriterade skogstyper. Naturvärdet i olika bestånd är högt och källkärr är en unik och skyddsvärd biotop. Junebäckens källor bedöms därför ha goda möjligheter att bevara skogens biologiska mångfald på sikt. Ett bevarande och restaurering av odlingslandskapet tar bäring på den regionala gröna handlingsplanen. Blomrika marker och olika strukturer såsom stenrösen, sandblottor, skyddsvärda träd ger värdefulla habitat. Junebäckens källor bedöms därför ha möjligheter att även stärka naturvärdena i odlingslandskapet på lång sikt.

Reservatsområdet är indelat i tre zoner. Två av dem är skrafferade på beslutskartan, Zon för friluftsliv och Ekologiskt känsliga områden. Utgångspunkten för zonereringen är principen enligt ROS-metoden (Recreation Opportunity Spectrum). Den visar hur olika anspråk kan tillgodoses inom ramen för bevarandesyftena.

Zon för friluftsliv är en högaktivitetszon och tillika anläggningszon vid entréer. Här är chansen stor att träffa andra besökare. Utanför denna finns en lågaktivitetszon med en infrastruktur för allmänheten och målpunkter med bland annat rastplatser, men för övrigt få anordningar. Den skrafferade ytan Ekologiskt känsliga områden är kärnområden för bevarandevärdena med artrika brantskogar och källkärr värdefulla för fågelfauna och fladdermöss. Prioriterade upplevelser för rekreation är en känsla av vild natur. Här ska råda stora restriktioner för nya friluftsanordningar.

Reservatets tätortsnära läge gör området särskilt utsatt. Genom att långsiktigt skydda området kan markanvändningen fastställas så att nuvarande värden och helhet bevaras och utvecklas. Kommunen bedömer att områdets höga natur- och friluftsvärden motiverar ett skydd mot bland annat exploatering, skogsbruk, avverkning av skyddsvärda träd och borttransport av död ved.

För att bevara och utveckla områdets höga värden behövs en anpassad skötsel. Framtagen skötselplan främjar områdets värde för naturvärden, rekreation och friluftsliv. Då området har ett högt värde för såväl natur som friluftsliv ska friluftsanordningar anläggas så risk för konflikt minskar. Vid intressekonflikt i olika skötselåtgärder får dessa lösas från fall till fall.

Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och värden. De är främst avsedda att skydda och bevara områdets källkärr och naturskogsartade miljöer i bergbranter, liksom återskapa kulturlandskapets naturvärden samt områdets höga värde för rekreation och friluftsliv. Flertalet föreskrifter har anpassats för att underlätta för framtida utövning av friluftsliv och rekreation.

Kommunen har enligt 7 kap. 25 § MB avvägt föreskrifterna för området mot sakägares intresse och bedömer att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

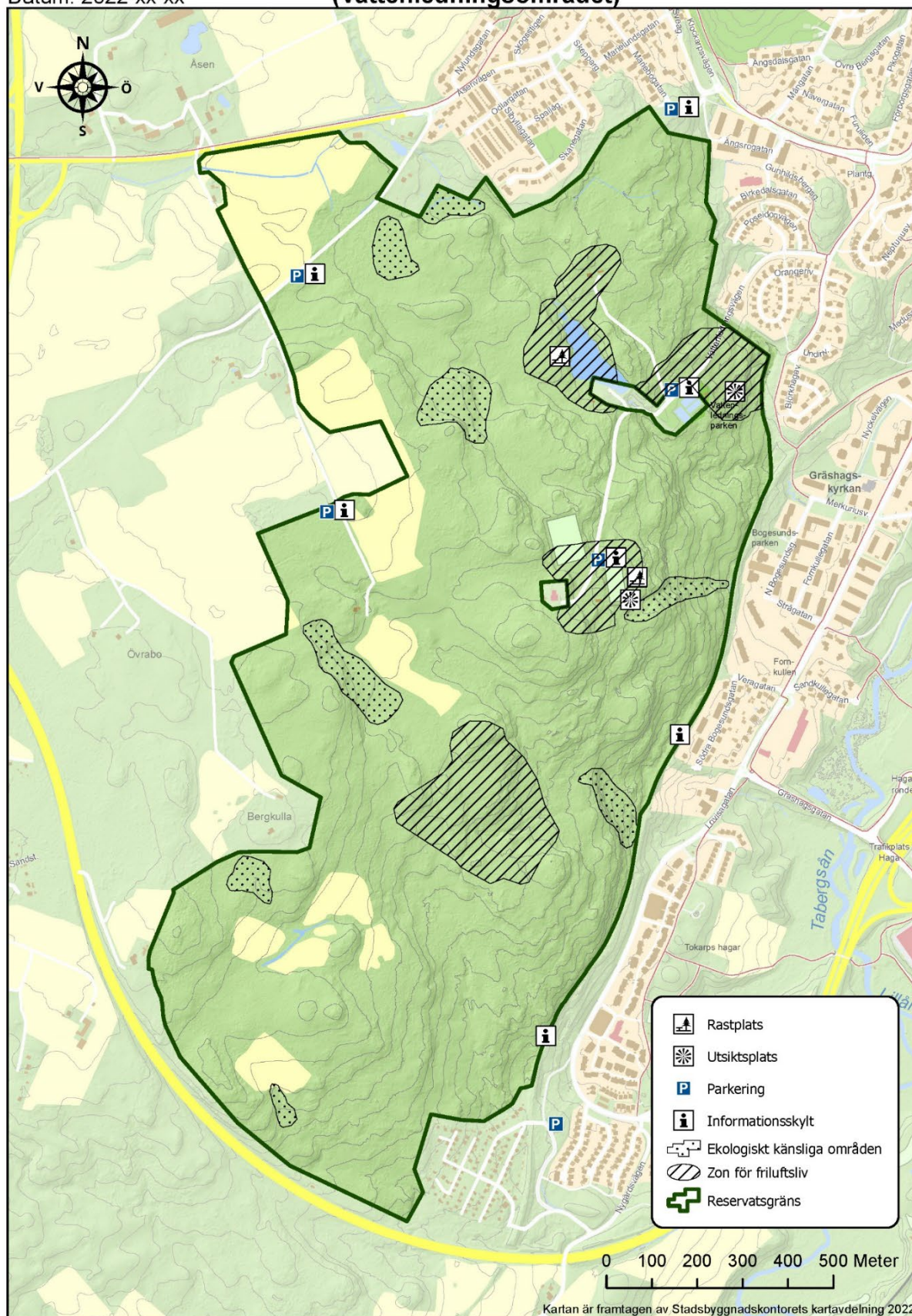
Naturreservatsbildningen är förenlig med hushållningsbestämmelserna i 3 kap. MB och med den för området gällande översiktsplanen.

Bilagor

- 1 Beslutskarta
- 2 Skötselplan med bilagor
3. Sakägarförteckning

Beslutskarta naturreservatet Junebäckens källor (Vattenledningsområdet)

Datum: 2022-xx-xx

Bilaga 2 Skötselplan med bilagor till Bildande av
naturreseptatet Junebäckens källor
(Vattenledningsområdet) i Jönköpings kommun

Se separat dokument..

Bilaga 3 Sakägarförteckning till Bildande av naturreservatet Junebäckens källor (Vattenledningsområdet) i Jönköpings kommun

Arrende bostad enskild

Arrende jordbruk, enskild

Arrende jordbruk, enskild

Arrende jordbruk, enskild

Arrende, jakt, enskild

Arrende, jakt, enskild

Jönköpings kommun, Tekniska kontoret

Jönköpings Sportfiskeklubb

Jönköpings Södra Idrottsförening

Markägare, enskild

Servitut vattenledning, enskild

Staten (Sveriges geologiska undersökning, SGU)

Staten (Trafikverket)

Staten (Vattenfallsverk)

Svenska UMTS Nät AB

Tele2Sverige AB

Vattenfall eldistribution AB